

המסר של הרבי מליובביץ'

כבר במחצית שנת 1968 הביע הרבי מליובביץ' ספקות באשר לייעילותו של המאבק הפומבי למען יהודי ברית-המועצות. את הדברים הוא השמיע באוזניו של יורם, אשר התלווה אל איש הקונסוליה בביקורו בחצר חב"ד, בעוד יורם מנסה לשכנע אותו, שבלי לחץ ציבורי ומדיני לא תשנה מוסקבה את יחסה למיעוט היהודי.

כעבור חצי שנה, בתחילת 1969, פנה נציגו האישי של הרבי בישראל לשאול אביגור והביא לו מסר מברוקלין. הרבי ביקש להודיע לשאול שהתקבלה ידיעה ממקור מוסמך, שאם היהודים במערב יפסיקו את מסע ההפגנות והמחאות הפומביות יאפשרו השלטונות הסובייטים את עלייתם של יהודים רבים. שאול השיב, שיסמיך שליח שלו מן השגרירות בווינינגטון לשוחח עם הרבי. לבקשת שאול התקשרתי עם לשכת הרבי, וללא דיחוי קבע לי מזכירו פגישה. על-פי מביני דבר, זכיתי להזמנה לשעה מכובדת מאוד - שעת חצות.

החלטתי לצרף את יורם לפגישה. בשיחות מסוג זה, כשאין מנהלים רישום, ייחסתי חשיבות לכך שעוד מישהו יהיה נוכח ואף הוא ישמע ויתרשם. ביום שבו אמורה היתה להתקיים הפגישה, השתוללה סופת שלגים והטיסות מווינינגטון לניו-יורק בוטלו. יצאתי לדרכי ברכבת, אך השלג הכבד שיבש את המסילות והרכבת הגיעה לניו-יורק באיחור רב. בעיר המושלגת, קרוב לחצות, לא היתה בנמצא מונית שתיקחני לברוקלין, מקום מושבו של הרבי. טילפנתי ליורם ולמזכירו של הרבי, והפגישה נדחתה בשבוע. הפעם "נענשנו". הפגישה נקבעה לשעה 2 לפנות בוקר.

בדרכנו לברוקלין סיפר לי יורם פרטים על ביקורו הראשון אצל הרבי. מתוך הסיפור של יורם, ומסיפורים אחרים שאבתי את ציפיותי מן הפגישה - אך לא כך היה.

הפעם הקדמנו לבוא. בחדר ההמתנה אחזה בי כבר מן הרגע הראשון תחושה שחדרתי לעולם מיוחד במינו, שטרם התוודעתי לשכמותו. עולם שהיה מעין צירוף בלתי מציאותי של ערפילי העבר היהודי בעיירות מזרח אירופה לבין היעילות והדינמיות האמריקנית, לרבות התקשורת ויחסי הציבור השולטים בחברה המודרנית. לא השתעממנו. המקום - חדר עבודה מרווח של מזכירי הרבי, ששימש גם חדר המתנה - המה קהל רב של מבקרים, שנכנסו ויצאו ולמעשה לא הותירו למזכיר דקה פנויה. ואיזה קהל הגיע. מחילופי הדברים שקלטנו הצטיירה תמונה מדהימה. האחד הגיע מטוניס וביקש לדווח לרבי על תלמוד-תורה, שלדבריו החל כבר לפעול. השני סיפר על הישיבה באיסטנבול, ואילו השלישי הביא את בשורת החדר בבלגרד. היה גם שליח הרבי שדיווח מקאבול שבאפגניסטן, כמדומני על

הקמת מקווה. מבקר אחד לבוש חליפה מהודרת, איש עסקים בעל-שם מסינסינטי, היה מאושר לשמוע מפי המזכיר שהרבי יואיל לראותו בקרוב...

מהשיחות האקראיות שקלטנו ומהשיחות שניהלנו עם המבקרים שהמתינו לתורם אצל המזכיר, נוצר הרושם שנמצאנו במטה המבצעים של ארגון ענקי החובק זרועות עולם. בארונות הספרים יכולנו למנות פרסומי חב"ד בכעשר שפות שונות.

בחדרו של הרבי השתהנו למעלה משעה ומחצה. בתחילה דיברתי בזהירות ובמידה רבה של דרך ארץ, אבל בהמשך, כשהוויכוח החריף, נאלצתי גם אני לשנות את הטון. דיווחתי לרבי על ההתפתחויות ומסרתי בשם שאול את התגובה השלילית להצעותיו להפסיק לזמן-מה את המחאות וההפגנות. הרבי לא קיבל את טיעוננו, דבר שלא הפתיע אותנו, שהרי הרבי הכריז ברורות שהוא מתנגד עקרונית לכל ההפגנות וחושב אותן לבלתי יעילות ואפילו מזיקות. הרב טען שחל שינוי רב במוסקבה בשאלת העלייה. הוא העיר בתייה שאינו מבין מדוע הסובייטים מרשים ליהודים לצאת דווקא לישראל ולא לקנדה ולא לארצות אחרות. הרבי חזר וטען שידוע לו בוודאות שאם לא יתעורר משהו חריג מבחינה מדינית, יגיעו אלפים-אלפים של יהודים מברית-המועצות לישראל, וביניהם צעירים וילדים רבים. לדבריו, יגיעו כחמשת אלפים איש והדבר יהיה בקרוב, אולי עוד באותה השנה. משום כך אסור היה לדעתו לעשות דבר אשר עלול לסכל זאת. הרבי אמר שגם אם איננו צודק בהנחותיו שההפגנות אינן עוזרות, הוא מבקש מאיתנו לנהוג באיפוק לתקופה קצרה, שמא אנחנו הטועים. מכל הבחינות, אמר הרבי, העלייה היא כל כך חשובה, שגם אם יש בגישתו רק אחוז מסוים של צדק, הרי השכל הישר, ה- common sense, צריך לצוות להיענות לבקשתו. הוא, הרבי, יודע ומכיר את גודל מעשיו של שאול בנושא של גאולת יהודים, ולכן הוא משוכנע ששאול אכן מסכים איתו, אך מן הממשלה בוודאי לוחצים עליו מפני שקיים אינטרס מדיני של ישראל, הרצון לסכסך בין מוסקבה לבין ניקסון, ובכלל להרבות בביקורת על ברית-המועצות. הוא, הרבי, מבין את זה ומוכן לתמוך בזה, ורק לשם העניין הגדול של העלייה הוא מבקש להפסיק ולו לפרק זמן, אם לא לחצי שנה, אז לפחות עד לאחר הפסח. הוא שמע על התכניות לשלוח לקראת הפסח מצות והגדות ליהודי ברית-המועצות והוא מבקש שלא יערכו הפגנות ולא יודפסו פרסומים בעיתונות. אם ייענו לבקשתו הנזק לא יהיה כה רב ויהיה אפשר לחדש את הפעולה כבר לקראת חג השבועות.

סיפרתי לרבי שמזה שנים אני פועל מטעם ממשלת ישראל ואני מכיר היטב את טיבו של המשטר הסובייטי. אין זו הפעם הראשונה שהסובייטים מנסים להוליך אותנו שולל. ממשלת ישראל סבורה שהפסקת הלחץ במערב פירושה הפקרת גורלם של יהודי ברית-המועצות בידי משטר אנטישמי השואף להביא את המיעוט היהודי להתבוללות וטמיעה.

נימת דיבורו של הרבי וגם נימת דיבורי שלי, היתה לעיתים די חריפה, אך סיימנו את השיחה בנימה שקטה, כשאני מבטיח להעביר לידיעת שאול אביגור כמיטב יכולתי את דברי הרבי. הרבי הביע צער על כך שלא הצליח לשכנע אותנו כדי שייקל עליו לשכנע את שאול.

כאשר הרבי דיבר על השינוי שחל במדיניות הקרמלין, הוא קישר את עניין העלייה להזמנה שקיבלו רבנים לבוא למוסקבה, לחוג את יום הולדתו של הרב אריה לויין. הוא גם ציין ששניים מהרבנים, טייץ והולנדר, קיבלו הזמנה מהרב לויין עצמו, שציין בהזמנה שהאשרות מובטחות. הרבי דיבר בפסקנות על כך שיבואו חמשת אלפים עולים, או, כפי שהתבטא אלפים, אלפים. הוא אפילו ציין שאנשי חב"ד צריכים להתכונן לקלוט ארבע מאות משפחות. אין לנו כמובן שום הוכחות, אך נותר בנו רושם חזק שההודעה על אלפים שיבואו לא היתה אלא פרי הרהורי לב ואולי אף גרוע מזה. עובדה היא שהרבי לא מיהר בזמנו לקבל את בנימין אליאב לראיון, ולפתע היה מעוניין לראות את יורם בדחיפות כדי למסור שדר לשאול, ואחר כך הזדרז לקבל את תשובתו של שאול מפי. יורם אפילו הניח שיש אפשרות שהרבי "התחייב" שיהיה "שקט" בפסח, ואילו אני הנחתי שבהזדמנות זו של נסיעתם של טייץ והולנדר למוסקבה, רצה הרבי ליצור שם רושם שהוא פועל להבטחת השקט בפסח. אם כך ואם כך, ייתכן מאוד שגורמי הממשל בברית-המועצות דאגו להעביר מסר באמצעות "סוכני הרבי" בברית-המועצות שיבואו אלפים, ומשום כך רצוי שהיהודים לא ירגיזו את הקרמלין. כאשר נפרדנו, התעניין הרבי במצב בריאותו של שאול וביקש מאיתנו שנדרוש בשלומו. בצאתנו פנו אלינו שני בחורים צעירים, שהציגו את עצמם בעברית צברית. לדבריהם היו הם מכפר חב"ד, סיימו את השירות בצה"ל וזכו להישלח אל הרבי. מפי המזכיר ידעו הבחורים מי אנחנו. הם היו נרגשים וביקשו לדעת מאיתנו מה אמר הרבי. ענית להם שניהלנו שיחה בנושאים חשובים, ואין בסמכותנו לספר להם את תוכנה. הבחורים ביקשו שנצטט לפחות כמה משלים ודברי חוכמה, שהרבי השמיע, אך גם לכך לא נענית. ואז הדהימו אותנו הבחורים: "אולי תגידו מה אמר הרבי על המצב הבטחוני בארץ? הרבי" הסבירו, "מעריך מאוד את דייך". חייכתי ושאלתי אם הם באמת סבורים שהרבי יספר לעובד בכיר בשגרירות על מצבה הבטחוני של ישראל?

ערב פסח הגיעה על שמי לשגרירות חבילת "מצה שמורה" עם ברכתו של הרבי מליובביץ'.